Teljesítményértékelés tervezése MI-vel

A tanári értékelési gyakorlat MI-alapú elemzése

Szerző: Olga Garcia, INS Escola del Treball de Lleida (IET)

Pedagógiai lektorálás: Hartyányi Mária, iTStudy Hungary Számítástechnikai Oktató- és Kutatóközpont

1. ábra: Az elvárt tanulási eredménytől az átlátható értékelőtáblázatig, az MI támogatásával.

Tanulási cél

A tananyag bemutatja, hogy hogyan támogathatják a mesterséges intelligencia eszközök a világos, megfigyelhető teljesítményre épülő és érthető értékelési szempontok és értékelőtáblázatok kidolgozását. A cél nem az, hogy az értékelést az MI végezze el. Az MI a tanár asszisztenseként javaslatok ad, felismeri, hogy egy megfogalmazás egyértelmű vagy sem, segít a teljesítményszintek összehasonlításában és az elvárások érthető meghatározásában.

A tananyag feldolgozása után a tanárok képesek lesznek mesterséges intelligencia támogatásával egy feladatból vagy elvárt tanulási eredményből világos, az adott szintnek megfelelő értékelési szempontokat levezetni, és felismerni az esetleges torzításokat. Olyan értékelőtáblázatot tudnak készíteni, amely az értékelést, a visszajelzést és a fejlődést egyaránt támogatja.

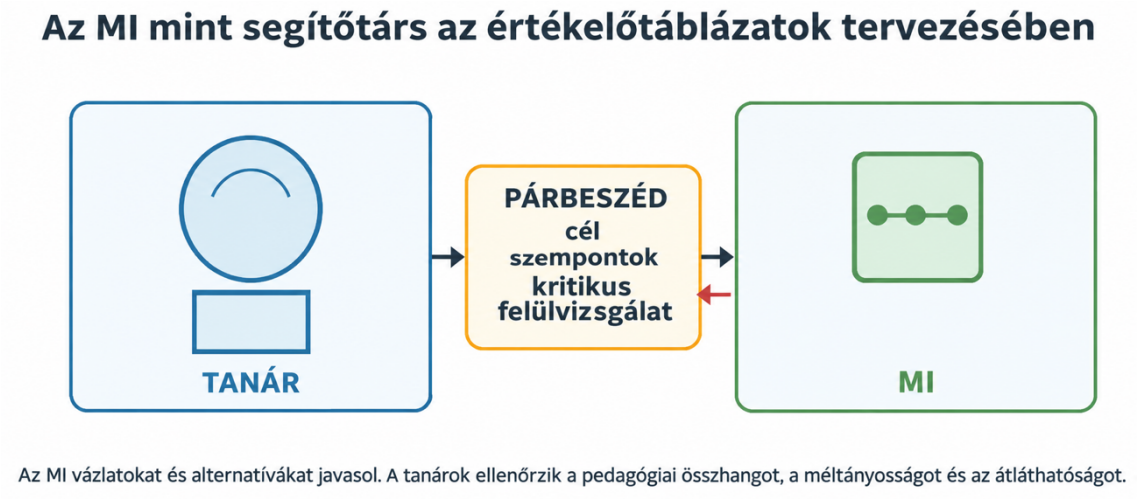
Miért fontos az átlátható értékelés

Az értékelés akkor átlátható, ha a tanulók már a munka megkezdése előtt megértik követelményeket: hogyan kell igazolniuk a tudásukat, hogyan értékeli a tanár a munkájukat, és mi különbözteti meg az egyes teljesítményszinteket. A világosan meghatározott szempontok csökkentik a szubjektivitást, erősítik a tanulók önállóságát, és így az értékelés nem korlátozódik az osztályozásra, hanem magát a tanulást is szolgálja

- Láthatóvá teszi a minőségi elvárásokat, és megakadályozza, hogy az értékelésben rejlett szempontok érvényesüljenek.
- Segít a tanulóknak megtervezni, ellenőrizni és javítani a munkájukat.
- Segít a tanároknak összehangolni a célokat, a tanulási tevékenységeket és az értékelést.
- Konkrétabb, gyakorlatban használható és a tanulási célokhoz illeszkedő visszajelzést tesz lehetővé.

Fontos: nem hangzatos, hanem átlátható értékelőtáblázatot kell készíteni. A táblázat célja, hogy az értékelés méltányos, következetes és megindokolható legyen.

Miben segíthet a generatív MI?

2. ábra: Az MI segít a lehetőségek kidolgozásában, de a szakmai döntés a tanáré marad.

Az MI vázlatokat és alternatívákat javasol. A tanár ellenőrzi a pedagógiai hitelességet, a méltányosságot és az átláthatóságot.

Az MI felgyorsíthatja az értékelőtáblázat tervezésének egyes lépéseit. De nem ismeri a tényleges helyzetet, a csoport tudásszintjét, az előírt tanulási eredményeket, a tanulók egyéni igényeit és a tanár pedagógiai prioritásait. Ezért minden javaslatot át kell nézni, szükség szerint módosítani és jóváhagyni a használat előtt.

- Hasznos lehet: vázlatok készítésére, lehetőségek összehasonlítására, a szöveg egyszerűsítésére és példák kidolgozására.
- Tanári ellenőrzést igényel: a súlyozás, a szintek, a méltányosság, a torzítások, a tantervi illeszkedés és a megvalósíthatóság.
- Nem használható: osztályzatok automatikus meghatározására vagy a tanári megfigyelés helyettesítésére.

Az általános szempontoktól a megfigyelhető jellemzőkig

Az értékelési szempontok gyakori hibája a túlságosan általános megfogalmazás, például: „teljes körű munka”, „jó bemutatás”, „megfelelően vesz részt” vagy „szakmai hozzáállást tanúsít”. Az általánosságok bizonytalanságot okozhatnak, mert nem határozzák meg, hogy mit kell megfigyelni, és hogyan különíthetők el az egyes minőségi szintek.

Az MI segítségével a tanárok pontosíthatják a megfogalmazást. A „jó bemutatás” helyett például ez állhat: „világos szerkezetbe rendezi az információkat, egymással összhangban lévő szemléltető elemeket használ, és minden részben biztosítja az olvashatóságot”.

Példák a szempontok pontosítására

Nem egyértelmű szempont	Ellenőrző kérdés	Egyértelműbb szempont
Jól végzi el a munkát	Mit jelent ebben a feladatban az, hogy „jól”?	Teljesíti a műszaki követelményeket, megindokolja a döntéseit, és ellenőrizhető bizonyítékokat mutat be.
Részt vesz a csapatmunkában	Milyen viselkedés mutatja a részvételt?	Ötleteket ad, figyelembe veszi a közös megállapodásokat, feladatokat vállal, és tájékoztatja a csapatot az előrehaladásáról.
Helyesen magyaráz	Mit kell tartalmaznia a helyes magyarázatnak?	Összekapcsolja a fogalmakat, megfelelő szakszókincset használ, és a helyzethez illő alkalmazási példát ad.

Az átlátható értékelőtáblázat felépítése

Szempont	Kiváló	Megfelelő	Alapszintű	Kezdeti
Érthetőség	Konkrét, megfigyelhető jellemzőket ír le	A lényeget írja le	Túl általános	Nem világos
Bizonyíték	Konkrét bizonyítékhoz kapcsolódik	Ellenőrizhető	Hiányzik a bizonyíték	Nem figyelhető meg
Visszajelzés	Megmutatja a fejlődés módját	Részben irányt mutat	Kevés útmutatást ad	Csak minősít

A jó értékelőtáblázat nemcsak osztályozásra szolgál: már a feladat előtt láthatóvá teszi az elvárásokat, és segíti a tanulók fejlődését.

Mindig ellenőrizzük, hogy a tanulók értik-e a szinteket, és azok nem jutalmaznak-e olyan tudást, amelyet nem tanítottunk.

3. ábra: Az értékelőtáblázat, amit a tanárnak ellenőriznie kell

Az átlátható értékelőtáblázat világos szempontokat, egymástól jól elkülönülő szinteket és megfigyelhető jellemzőkre épülő szintleírásokat tartalmaz. Nem elég annyit írni, hogy „kiváló”, „jó” vagy „fejlesztendő”. Minden szintnél meg kell adni, milyen konkrét bizonyíték alapján sorolható oda egy munka.

- **Szempont:** az értékelés tárgyát képező fontos jellemző.
- **Szint:** az elért minőség vagy teljesítmény foka.
- **Szintleírás:** az adott szintet jellemző, megfigyelhető teljesítmény leírása.
- **Súly:** az egyes szempontok jelentősége az osztályzatban vagy az értékelésben.
- **Visszajelzés:** konkrét útmutatás a következő szint eléréséhez.

Minta prompt az értékelőtáblázat elkészítéséhez

A jó prompt bemutatja a pedagógiai helyzetet. Minél egyértelműbbek a kiinduló információk, annál használhatóbb lesz az elkészült vázlat. A tanár először kérhet egy javaslatot, majd annak kritikus felülvizsgálatát.

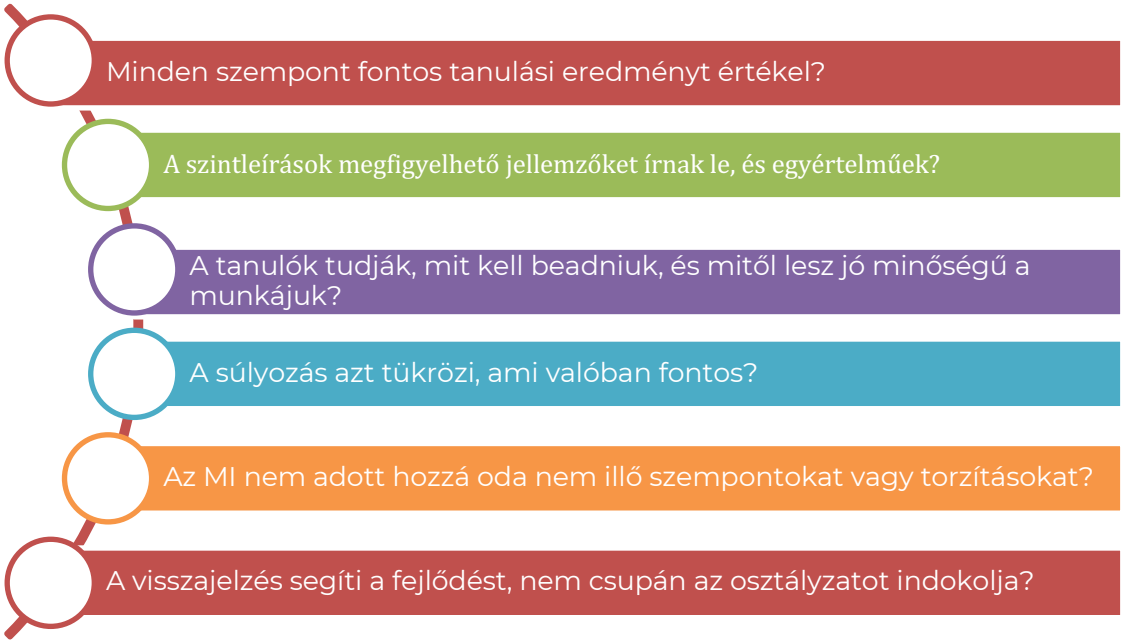
Alap prompt:
„Légy a szakképzés pedagógiai tanácsadója! Tervezz átlátható értékelőtáblázatot a következő feladathoz: [feladat]. A tanulók a következő képzésben/szinten tanulnak: [képzés/szint]. Az értékelés az alábbi tanulási eredményekre terjedjen ki: [tanulási eredmények/célok]. Javasolj [darabszám] megfigyelhető szempontot, [darabszám] teljesítményszintet és világos szintleírásokat. Kerüld a kétértelmű megfogalmazást. Adj példákat a teljesítményt igazoló bizonyítékokra, és javasolj visszajelzéseket."

Az első vázlat után érdemes olyan újabb választ kérni, amely az értékelőtáblázat minőségére összpontosít:

Felülvizsgálati prompt:
„Vizsgáld felül ezt az értékelőtáblázatot! Keresd meg azokat a szempontokat, amelyek nem egyértelműek, az átfedő szinteket, az esetleges torzításokat, a következetlen súlyozást és azokat az elemeket, amelyeket a tanulók nem feltétlenül értenek. Javasolj módosításokat, de ne adj a olyan szempontot, amely nem kapcsolódik a feladathoz."

Kritikus felülvizsgálat a használat előtt

Ellenőrzőlista az értékelőtáblázat közzététele előtt

4. ábra: Ellenőrzőlista az MI-vel készített vagy felülvizsgált értékelőtáblázat jóváhagyásához.

A tanári felülvizsgálat elengedhetetlen. Az MI javasolhat olyan szintleírásokat, amelyek helyesnek tűnnek, de beemelhet olyan szempontokat is, amelyekhez szükséges ismereteket nem tanítottuk meg. Előfordulhat, hogy a szintek nem különülnek el eléggé, vagy a súlyozás nem tükrözi a tanulási eredmények tényleges fontosságát. Ezért a közzététel előtt érdemes rövid ellenőrzést végezni.

- Összhang: az értékelőtáblázat valóban azt értékeli, amit a feladat megkövetel?
- Érthetőség: a tanulók további magyarázat nélkül is megértik a szempontokat?

- Méltányosság: elkerüli az olyan szempontok miatti hátrányos értékelést, amelyekhez szükséges tudást nem tanítottuk, vagy amelyek teljesítéséhez nem minden tanulónak volt lehetősége?
- Bizonyíték: minden szint igazolható a létrehozott munkák, a munkafolyamatok vagy a megfigyelések alapján?
- Visszajelzés: segíti a fejlődést, vagy csak minősíti a munkát?
- Adatvédelem: elkerültük, hogy szükségtelen személyes adatokat adjunk meg az MI-eszközben?

Az értékelőtáblázat használata a tanulókkal

Az értékelőtáblázat akkor válik igazán hasznossá, ha a tanulás során is használjuk. A tanárok megoszthatnak egy kezdeti változatot, közösen elemezhetnek példákat, és megkérhetik a tanulókat, hogy azonosítsák a jó minőséget igazoló jellemzőket. Véglegesítés előtt a táblázatot önértékelésben és/vagy társértékelésben is érdemes kipróbálni.

Az MI különböző szintű munkák példáit is elkészítheti a tanórai megbeszéléshez, ha a tanár előzetesen ellenőrzi azok minőségét és megfelelőségét. Ez segít megérteni a különbséget a feladat puszta elvégzése és a megszerzett tudás színvonalas bemutatása között.

- A feladat előtt: ismertessük a szempontokat, és tisztázzuk a kérdéseket.
- A feladat közben: használjuk a táblázatot ellenőrzési útmutatóként.
- A feladat után: az osztályzatot egészítsük ki szóbeli visszajelzéssel.
- A tanári munkaközösségben: állapodjunk meg közös szempontokban, és hangoljuk össze a szintek értelmezését.

Útravaló tanároknak

Az MI segíthet világos értékelőtáblázatokat készíteni, de az átláthatóság a tanár pedagógiai döntésein múlik. A tanár határozza meg, melyik tanulási eredmény fontos, milyen bizonyítékok fogadhatók el, milyen követelményszint indokolt, és hogyan kapjanak visszajelzést a tanulók.

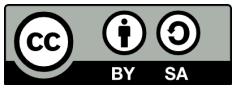
Összegzés: az értékelőtáblázat MI-vel elkészítve nem jelenti annak automatikusa elfogadását. A táblázat csak kiindulópont a szakmai párbeszédhez, amely világosabbá, következetesebbé és méltányosabbá teszi az értékelést.

Források és hasznos hivatkozások

- Brookhart, S. M. (2013). How to Create and Use Rubrics for Formative Assessment and Grading.
- Panadero, E., & Jonsson, A. (2013). The use of scoring rubrics for formative assessment purposes revisited.
- UNESCO (2023). Guidance for generative AI in education and research.
- Az OECD MI-alapelvei: a megbízható és felelős MI-rendszerek megközelítése.

Szerzői jog © 2026 VITA Konzorcium

Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Így add tovább! 4.0 Nemzetközi Licenc (CC BY-SA 4.0) feltételei szerint újra felhasználható és átdolgozható.

Az Európai Unió finanszírozásával. A kifejtett nézetek és vélemények kizárólag a szerző(k)éi, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy a Nemzeti Ügynökség álláspontját.